

Gattaca (1997)

2025-ben továbbra is vita tárgya, hogy mi határozza meg leginkább a személyiséget. A szocializáció – például a nemzeti hovatartozás, a környezet vagy az anyagi helyzet? A nevelés? Vagy inkább a genetika? Az biztos, hogy nem indulunk teljesen tiszta lappal az életben: öröklött tulajdonságaink, környezetünk hatásai és az oktatás mind befolyásolják fejlődésünket. Valószínűleg mindhárom tényező alakító erőként működik, és együtt alkotják az életünk meghatározó elemeit. Mégis izgalmas eljátszani a gondolattal, hogy mi lenne, ha csupán az egyik hatás érvényesülne.

A *Gattaca* egy olyan elképzelt világot mutat be, amelyben központilag a DNS relevanciája központi szerepet kap, az életben való boldogulást alapvetően határozza meg. A fogantatás egy eleve elrendelt folyamat, jobbra mesterséges és kizárólag a legéletképesebb sejtek felhasználása engedélyezett. Születés után a csecsemő nem rejtett titkot foglal magába, hanem egy azonnal megfejthető biológiai jövőképet, tehát már első felsírása pillanatában megállapítják várható szervi gyengeségeit, élettartamát, krónikus betegségekre való hajlamát, illetve mennyire életképes. Az utóbbi szempont nem pusztán adat, hanem minőség is, hiszen az egészségesebb (jó látási képességgel bíró, testfelépítésű, fizikumú intelligens) polgárok részesülhetnek jelentősebb és megbecsültebb karrierben.

A főhős – mint természetes úton világra jött humánus – a sorsot hívta ki, amikor szívrendellenessége ellenére kitartott álmai mellett. Bár az alsóbb kaszt tagja, mégis talpraesett, okos és kitartó, sőt képességeivel akár egy felsőbbrendűt is meg tudott előzni. Talán nem véletlen, amikor egy sérült A kategóriás személy segítségével – kijátszva a rendszert – eléri vágyait és elkezd az uralást.

A *Gattaca* a mechanikus predesztinációt hívja ki. Míg a múltban a természeti erők, az uralkodók, a profán és a szakrális elit pecsételte meg az életet, addig a *Gattaca* materiális analízise a genetikára hivatkozva képezi le az egyéni jövőképet. Mindenesetre az előbbi egy, mára elavult berendezkedés, az utóbbi pedig egy 1997-ben vizualizált disztópia.